

Laivastoliitto oli, kuten tiedämme, lähinnä perustettu tukemaan ja jopa toteuttamaan toimintakykyisen sotalaivaston hankintaa maallemme. Tämä oli senaikaiset olosuhteet huomioon ottaen suurisuuntaista vapaaehtoisuuteen pohjautuvaa kansalaistoimintaa, jolla oli huomattava merkitys n.s. laivastolain hyväksymiselle eduskunnassa vuonna 1927 ja jonka lain voimalla uuden laivaston rakennustyöt käynnistyivät. Liiton miltei koko maan kattava organisaatio oli saavuttanut kunniakkaan päätavoitteen ja uusia toimintamuotoja saatettiin ja oli syytä etsiä. Uhkaava sota ja sen toteutuminen luonnollisesti hidastutti uusien toimintamuotojen kehittelyä. Eräs tällainen, joka kuitenkin sai alkunsa noina vaikeina vuosina, oli nuorisotoiminta, tai jos niin halutaan, meripoika- ja sittemmin nuorisopurjehdustoiminta.

Liiton johdossa oli alusta pitäen useita tarmokkaita ja ansioituneita meriupseereja sekä siviilialojen edustajia. Nuorisotoiminnan alkuunpanija käytännössä oli Liiton silloinen toiminnanjohtaja kapt.luutn. (myöhemmin kom.kapt.) Martti Juutilainen. Hän oli osallistunut tietääkseni ainakin kahdelle valtameripurjehdukselle Suomen Joutsenella ja hyvänä kynämiehenä hän m.m. kirjoitti kirjan ”Sellainen oli retkemme” eli kirjan kaikista Joutsenen valtamerimatkoista. Hän oli luonteeltaan mitä sopivin nuorisohjaajaksi, sillä hän osasi omalla innostuksellaan aivan erinomaisesti lähestyä nuoria poikia ja saada nämä välittömästi innostumaan esittämiinsä asioihin. Sota-aikana, jolloin oli pula melkein kaikesta ja jolloin nuorisolle tarjottavat harrastusmahdollisuudet olivat rajoitettuja, virikkeiden herättäminen saattoi olla helpompaa kuin nykyisen runsauden aikana. Joka tapauksessa Martti Juutilainen osasi silloin purjelaivamiehenä vetää oikeasta narusta.

Sodan aikana Laivastoliitto eli käytännössä Martti Juutilainen järjesti lukiolaispojille tutustumiskäyntejä Suomenlinnaan, Katajanokan laivastoasemalle sekä myös sota-aluksille. Näistä minulla on omakohtainen kokemus muistaakseni syksyiltä 1943. Vanhempi veljeni Heikki oli oikeaa ikäluokkaa, sensijaan minä olin siihen aikaan vielä kansakoulussa, mutta kun isäni sattui tuolloin olemaan Laivastoliiton puheenjohtaja, pääsin minäkin mukaan veljeni siivellä. Sen tutustumiskäynnin kohokohta oli päästä sukellusveneelle todelliselle sukellukselle. Meitä oli ehkä parikymmentä poikaa, joista vain yksi pääsi mukaan. Arpa ei sattunut minun kohdalleni, mutta pettymys unohtui nopeasti kun koko joukko siirtyi pl. Väinämöiselle, joka oli tavanomaisessa ankkuripaikassaan Korkeasaaren edustalla. Olin jo kerran aikaisemmin ollut vanhempieni ja veljeni kanssa kyseisellä aluksella, mikä tapahtui laivaston vuosipäivänä 1938 Naantalissa. Sinne oli silloin kokoontunut käytännöllisesti katsoen Suomen koko rannikkolaivasto. Tunsinkin itseni ikään kuin vanhaksi konkariksi astuessani nuorimpana muiden poikien joukossa jo toista kertaa Väinämöisen kannelle. Päivä oli siis kuitenkin suurta juhlaa, sillä vaikka alus oli sodanaikaisessa varustuksessa niin saimme kiertokäynnin aikana tutustua lähes koko alukseen, eli nuoria poikia toinen toistaan kiinnostavampiin paikkoihin. Huippuna oli sananmukaisesti tietysti se, että sain kiivetä märssyssä olevaan tulenjohtotorniin ja tutkia siellä olevaa suurta etäisyysmittaria. Sellaisia päiviä ei nuori koululainen hevillä unohda.

Martti Juutilaisella oli kotonaan muutamia hienoja laivapienoismalleja, m.m. juuri pl. Väinämöisestä, joita minäkin sain käydä ihailmassa. Niinpä hän kerran kohta sodan jälkeen vei ryhmän koulupoikia eli merikerholaisia Korkeavuorenkadulle Uras-nimiseen harrastelukauppaan, jossa oli amatöörien tekemiä pienoismalleja, tällaiseen harrastukseen tarkoitettuja tarvikkeita sekä runsaasti erilaisia piirustuksia. Tuohon aikaan ei ollut muovimateriaalisia rakennussarjoja, vaan pienoismallien rakentaminen aloitettiin joko halosta tai sopivasti kuivatusta leppälaudastatietyssä mittakaavassa olevien piirustusten mukaan. Se vaati aikamoista käsityötaitoa ja sorminäppäryyttä. Minustakin tuli Uraksen aktiivinen asiakas useaksi vuodeksi.

Sodanjälkeisinä vuosina olosuhteiden muuttuessa Liiton toiminnasta tuli aikaisempaa siviilipainotteisempaa ja kauppamerenkulkuun suuntautuvaa. Myös nuorisotoimintaa kehitettiin määrätietoisesti samaan suuntaan. Upseeritaustasta huolimatta, tai ehkä juuri siksi, Martti Juutilainen oli mies paikallaan johtamaan Laivastoliiton ensimmäistä meripoikaleiriä kesällä 1947. Leiri pidettiin Pirskerin saarella Luvialla aivan ihanteellisessa saaristoympäristössä. Osallistujia oli vähän yli 20012-16-vuotiasta poikaa eri puolilta Suomea. Asuimme yhteismajoituksessa tarkoitukseensa erittäin hyvin sopivassa hirsirakennuksessa. Ajan

tyyliin majoitus ja muonitus oli varsin vaatimatonta mutta silti hyvin vaatimukset täyttävää. Kuriakin noudatettiin juuri sopivasti, sillä tietynlainen kuri oli aivan luonnollista ja kaikkien hyväksymää. Leirin puitteista ei varmaan kellään ollut silloin eikä myöhemminkään mitään valittamista.

Mutta mitä siellä Pirskerissä noiden noin parin viikon aikana tehtiin? Ensinnäkään se ei ollut mikään nykymittapuun mukainen tehokurssi eikä mikään valmennuskurssi, vaikka ohjelmaa oli aivan riittävästi käsittäen jopa aamuvoimistelun ja -uinnin. Meitä ei edes yritetty kouluttaa mihinkään tehtävään tai ammattiin, vaan meille annettiin merellistä ympäristökasvatusta ja meissä herätettiin kiinnostusta kaikenlaiseen merelliseen toimintaan ja elämään. Olimme useamman kerran merellä isolla moottoripurjehtijalla tai vankkarakenteisella kalastajaveneellä, poikkesimme lähivesillä sijaitsevalle Säpin majakalle, tutustuimme erääseen ankkurissa olevaan kuunariin kiipeämällä sen takilaan ja tietenkin meillä oli meriaiheisia kuten soutu- ja liinanheittokilpailuja. Niitä käytiin kahdessa ikään perustuvassa sarjassa, ja koska ikäraja kohdallani oli erittäin sopiva, pärjäsin näissä kilpailuissa varsin hyvin. Meillä oli myös merenkulkuaiheisia oppitunteja, mutta niiden sisällöstä minulla ei juurikaan ole muistikuvia. Sensijaan iltanuotio- tai iltapuhdetelaisuudet jäivät sitäkin enemmän kaikkien mieliin. Juutilainen oli paitsi hyvä kirjoittaja niin hän oli myös mukaansatempaava kertoja. Jo kesäillan hämärä loi tunnelmaa, mutta hänen monet elävät ja jännittävät tarinansa Suomen Joutsenen purjehduksilta olivat pojille lumoavaa kuunneltavaa. Noina iltoina minäkin opin tuntemaan keskellä Etelä-Atlantia sijaitsevan Tristan da Cunhan saaren, jonne Joutsen eräällä matkallaan poikkesi. Kuten sanottua Juutilainen oli, vaikka se ei hänen ammattinsa ollutkaan, erinomaisen innostava nuoriso-ohjaaja ja juuri Pirskerissä oikeassa elementissään. Asiaan kuului myös, että isäni Liiton puheenjohtajan ominaisuudessa pistäytyi tervehtimässä leiriläisiä, mikä minua tietysti vähän ujostutti ja häkellytti muitten poikien silmissä. Luonnollisesti tapaus jäi mieleeni.

Nyt yli 50 vuotta myöhemmin voidaan kysyä vastasiko Pirskerin meripoikaleiri tarkoitustaan muutenkin kuin vain sillä, että se silloin tuntui kivalta. Pitkään varustamoalalla työskennelleenä en tiedä ainakaan niissä ympyröissä tavanneeni ketään entisistä leirikavereistani. Enhän edes heitä kaikkia enää muistakaan. Parhaiten mieleni ovat jääneet Lindbergin veljekset Pihlavasta ja Pentti Murole Helsingistä, jotka hekin ovat suorittaneet päivätyönsä muilla aloilla. Tavoitteiden saavuttamista mitattaessa on kuitenkin muistettava, että leirien tarkoituksena ei ollut ammattiin valmennus vaan yleensä kiinnostuksen herättäminen nuorissa merellistä toimeliaisuutta ja kulttuuria kohtaan. Onnistumista on tältä pohjalta vaikeaa mitata, mutta joka tapauksessa se oli hyvää ja terveellistä nuorisokasvatusta ja kansalaistoimintaa, ja ainakin omalta osaltani leiri saavutti hyvin tavoitteensa. Tärkeää on ja oli, että suuren yleisön varsin etäinen suhtautuminen vaikka vain kauppamerenkulkua kohtaan saataisiin aktivoitua ja merenkäytön asema kohotetuksi asiaankuuluvalla tasolla. Siinä ei olla vielä kukaan riittävästi onnistunut, mutta ehkä tilanne olisi vieläkin huonompi ilman meripoikaleirejä ja niitä seurannutta nuorisopurjehdustoimintaa.

En malta olla vielä mainitsematta, että Martti Juutilainen kuoli 15. päivä maaliskuuta Kuurilan junaonnettomuudessa. Isäni oli samassa junassa virka-asioissa matkalla Poriin, mutta loukkaantui vain lievästi. Itse olin vastaantulevan junan ensimmäisessä vaunussa saamatta naarmuakaan.

Helsingissä 8.2.1999

Ilkka Toikka